

- і повідомлень другої Полтавської наукової конференції з історичного краєзнавства. – Полтава, 1991. – С. 52.
5. Статистичні дані: Полтавська область, 1999 р.
 6. Урланис Б.Ц. История одного поколения: Социально-демографический очерк. – Москва, 1968. – С. 14.

РЕФОРМУВАННЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ ТА ПОДАТКОВА СИСТЕМА

С.В. Зеленський,

к.е.н., Українська академія банківської справи

Процес формування ринкової економіки в Україні часто пов'язують лише з процесом реформування відносин власності, незважаючи на такий важливий аспект як взаємовідносини між державою та суб'єктами ринку, які виникають в процесі господарської діяльності, а особливо в післяприватизаційний період.

Основою економічних перетворень в Україні є поступовий перехід функцій управління економічними комплексами та підприємствами від держави до суб'єктів підприємницької діяльності – приватних осіб або їх об'єднань. При цьому найважливіша увага приділяється приватизації. З моментом переходу власності від державної до інших її форм пов'язуються сподівання на економічне зростання приватизованого сектора економіки і, практично, не береться до уваги значущий аспект ефективного господарювання: наскільки володіння власністю може стати джерелом стабільного доходу для приватних осіб і за яких умов.

В економічно розвинутих країнах вартість власності визначається її прибутковістю. Тобто власник отримує від володіння та використання власності прибуток, менша частина якого вилучається державою у вигляді податків, а більша – залишається у власника і використовується ним у вигляді заробітної плати, джерела розширеного відтворення виробничих потужностей та інноваційного розвитку підприємства. При цьому збільшується і база подальшого оподаткування.

Таким чином, власність за нормальних економічних умов є привабливою тому, що дає змогу користуватися відтвореною новою вартістю.

На цей час приватизований сектор економіки і реформи в цілому поки що не справджують сподівання щодо економічного піднесення та оздоровлення вітчизняної економіки, хоча вже завершився

другий етап реформування відносин власності – сертифікатна приватизація, і набувають розширеного застосування грошові методи продажу державного майна.

Невтішні підсумки приватизаційних процесів пов'язані не лише з їх недоліками, які об'єктивно існують, але, перш за все, із загальним складним економічним становищем у країні, недосконалістю функціонування фінансово-кредитної системи, непомірним податковим тиском на підприємців.

Практично кожен, хто займається підприємницькою діяльністю, незадоволений існуючою податковою системою. Зараз і самі творці та ідеологи існуючої системи оподаткування вимушені визнати її недосконалість. Але навіть за таких обставин мало хто пов'язує кризові явища в українській економіці з недосконалою податковою політикою держави.

Реформи в економіці не принесуть очікуваних результатів до тих пір, поки держава не дасть можливість суб'єктам підприємництва розпоряджатися не тільки своєю власністю, але й відтвореною за допомогою цієї власності новою вартістю (рис. 1).

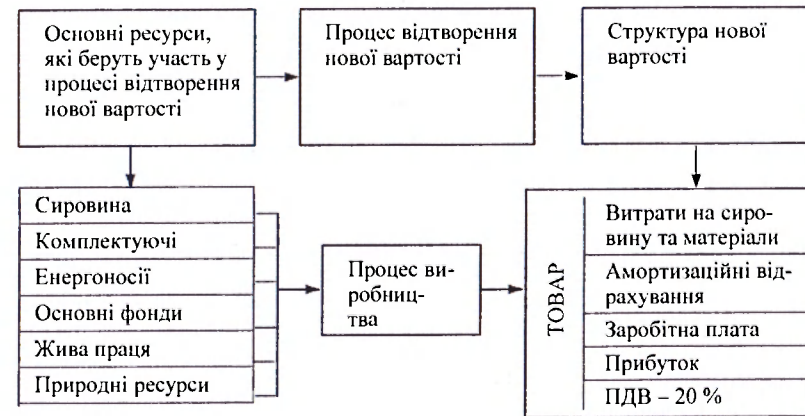

Рис. 1. Схема відтворення нової вартості

Формалізовано процес відтворення нової вартості можна представити наступним чином:

$$\left. \begin{aligned} (S_1 + Z_{n1} + P_1) \cdot 1,2 &= C_{T1}, \\ (S_2 + C_{T1} / 1,2 + Z_{n2} + P_2) \cdot 1,2 &= C_{T2}, \\ (S_3 + C_{T2} / 1,2 + Z_{n3} + P_3) \cdot 1,2 &= C_{T3}, \end{aligned} \right\} \quad (1)$$

де S – вартість сировини у виробничому процесі на відповідному етапі;

Z_n – заробітна плата;

Π – прибуток;

C_m – відтворювана в процесі виробництва вартість;

C_{mi} – вартість, що відтворюється в процесі виробництва, який складається з декількох циклів i ;

1,2 – коефіцієнти збільшення вартості на суму ПДВ.

Відтворена в процесі виробництва вартість i -го циклу обчислюється за наступною формулою:

$$C_{Ti} = 1,2 \sum_{N=1}^i (Z_{nN} + \Pi_N) + 1,2 \sum_{N=0}^i S_{N}, \quad (2)$$

де $\sum C_{Ti}$ – валовий внутрішній продукт (ВВП), за виключенням сировини.

В умовах економічного спаду, коли переважна більшість підприємств збиткова, заробітна плата практично стає єдиною складовою доданої вартості.

$$Z_n = C_{z,n} \Pi H \cdot 1,5, \quad (3)$$

де $C_{z,n}$ – чиста заробітна плата та виплати;

ΠH – прибутковий податок;

1,5 – коефіцієнт, який враховує податки, відрахування до фондів, що нараховуються на заробітну плату (пенсійного, соціального страхування тощо).

Чисту заробітну плату можна розкласти на неоподатковувані мінімум (H_{min}) та фонд заробітної плати, що обкладається прибутковим податком ($\Phi_{z,n}$).

$$C_{z,n} = 1,2 \left[(H_{min} + \Phi_{z,n} \Pi H) \cdot 1,5 + \frac{S}{1,2} + \Pi_1 \right]. \quad (4)$$

Якщо $\Pi = 0$, а кількість виробничих циклів становить i , то

$$C_{Ti} = 1,2 \left(\sum_{N=1}^i H_{min} + \sum_{N=1}^i \Phi_{z,n} \Pi H \right) \cdot 1,5 + S. \quad (5)$$

З формули (5) бачимо, як відбувається збільшення податкової складової товару при його використанні для відтворення робочої сили (ПДВ у разі купівлі товару фізичними особами не дебетується, заробітна плата в новому виробничому циклі знову обкладається податками).

У випадку одиничного виробничого циклу структура вартості без витрат на сировину та матеріали виглядає таким чином:

- чиста вартість робочої сили – 45 %;
- податкова складова – 55 %.

У разі збільшення кількості виробничих циклів податкова складова прямує до 100 %, а вартість робочої сили – до 0. Іншими словами, податковий тиск на відтворену вартість тим більший, чим більш глибока переробка сировини.

У вартості складної, високотехнологічної продукції, а також товарів народного споживання податкова складова займає занадто велику частку порівняно з вартістю робочої сили, яка прямує до неоподаткованого мінімуму.

Отже, вітчизняний виробник витісняється на сировинний ринок та ринок первинної обробки сировини саме вітчизняною податковою системою.

Для отримання позитивних соціально-економічних результатів при проведенні реформ необхідно, крім активного реформування власності, подальшого удосконалення процесу приватизації на його третьому етапі, рішуче реформувати систему перерозподілу відтворюваної вартості – податкову систему з урахуванням необхідності виключення з бази оподаткування ПДВ статей, за якими відбувається подвійне оподаткування (рис. 2).

ПДВ 20 %									
Заробітна плата		Нарахування на заробітну плату		Витрати на відрядження			Прибуток		
Неоподатковувани мінімум	Прибутковий податок	До Фонду соціального страхування	До Пенсійного фонду	Квартирні	Добові	На проїзд	Чистий прибуток	Відрахування з прибутку	Податок на прибуток, 30 %

Рис. 2. Схема нарахування ПДВ

Таким чином, необхідно створити систему оподаткування прибутку та доходу фізичних і юридичних осіб з огляду на їх реальну платоспроможність, з урахуванням переваг системи, яка діє в економічно розвинутих країнах.